

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף נ"ה

- (א) **מתיב ר' יוסף וכפרון הדבר וכו'-** הק' **הרשב"א**, מאי קושיא, דהא ר"מ לא פליג בדגן דאורייתא דלכ"ע אינו אלא ה' המינין, אלא נח' רק בלשון בני אדם, מה נכלל בלשון "דגן" בתורה. ות"י דהא קרא לא בלשון תורה קא משתעי אלא בלשון עם הארץ, ובלשון שהיו מביאי המעשרות מדברים, וכ"כ **המאירי**. וע' **ברש"ש** דכ' דמשמע מלשון **הרא"ש** ו**תוס'** דהביאור הוא דדברי הימים נכתב על לשון בני אדם (ולא כדברי הרשב"א, דמשמע דרק פסוק זה מדבר בלשון מביאי המעשרות, אבל לא דכלל הוא בכל הספר). ולכן הק' מריש פרק ו', דר' יאשי' הביא קרא דדברי הימים, ובה"א של הגמ' ס"ל דר' יאשי' ס"ל דאזלי' בתר לשון תורה, ואף למסקנא אמרי' דקרא אסמכתא בעלמא, ולא דראי' הוא ללשון בני אדם (אולם ע' **בשלמי נדרים** שם דמשמע דמה שהביא ר' יאשי' קרא זו דוקא הוא משום דקרוב הוא ללשון בני אדם).
- (ב) **פי' המפרש בהנ"ל-** מה שהבאנו לעיל קו' **הרשב"א** על קו' הגמ', זהו רק אם מפרשים דקו' הגמ' הוא על דין המשנה, למה נודר מן הדגן אסור בכל מידי דמידגן. אבל עוד יש לפרש באופן אחר, וכן פי' המפרש (וכ"כ **השטמ"ק** בשם **הרי"ץ**), דקו' הגמ' הוא האם דגן כל מילי דמידגן משמע, וממילא הכל חייב במעשר מדאורייתא. וכ' **החתם סופר** דיוצא מזה דלמסקנת הגמ', ר"מ ס"ל דכל מילי דמידגן חייב במעשרות מן התורה, ולכן כ' **החת"ס** דלא פירשו הראשונים אחרים כפי' המפרש, דס"ל דדוחק לומר דר"מ ס"ל דכל מילי דמידגן חייב מעשרות מה"ת.
- (ג) **לא תיתיב אכרעך וכו'-** כ' **המפרש** דמה דאמר ר' יוסף לרבא דרשות אלו, הי' לפי שהגיס דעתו של רבא, לפיכך שאל לו פסוקים אלו כדי להשפיל דעתו. אולם ע' **בשטמ"ק** דכ' להיפוך, דכ' "ור' יוסף הי' יודע מדרש הפסוקים, וידע נמי שרבא ידעם, אבל לפי שנתפייס דעתו ממנו ממה שהשפיל עצמו נגדו עתה, שבא ממקומו לשמשו, אמר לו כן". [דהיינו, דר' יוסף הי' רוצה לשבחו במה שהשפיל דעתו לפניו, וממילא יזכה לברכות דתורה ניתנה לו במתנה, ונחל קל].
- (ד) **מאי דכתיב ומדבר מתנה-** האריך **הקרבן אורה** לבאר דכאן בא התורה ללמדנו גודל עון הגסות. כי מדת הגסות נשתנה מכל המדות אחרות, באופן דמדת הגאווה תגדיל למשול גם באדם המעולה בתכלית המעלה, כמו זה, שניתנה לו התורה במתנה. וזהו שאמרו מאד מאד הוי שפל רוח, שהזהירו בזה יותר מכל המדות המגונות, והוא משום דבכל המדות הרעות אפשר לצאת מהן חפשי ע"י קניית המעלה והשלימות. אבל מדת הגסות כל עוד שתגדיל לעלות במעלות תתגבר גם היא. ע"כ, לעומת טבע וחוק האדם השלם לעלות מעלה מעלה בכל עת בקניית השלימות, כ"כ צריך להגביר מדת השפלות, ואין להשפלות שיעור, כמו שאין לקנין השלימות שיעור.
- (ה) **ר"ן ד"ה תוספתא-** הביא הר"ן המשנה בעירובין דהונדר מן המזון מותר במים ומלח, והק' הגמ' שם, הא משמע דכל מידי מלבד מים ומלח נקראים מזון, והא קיי"ל דאין מברכין מזונות אלא על הה' מינין. וע"ז תי' הגמ' שם שיש לחלק בין אם אמר כל הזן עלי, דאז באמת אסור בכל מילי חוץ ממים ומלח, כיון דהכל זמן. אבל אם אמר מזון, אז אה"נ, אינו אסור אלא מהה' מינין. וכן פסק **השו"ע** (יו"ד רי"ז, י"ט) דהונדר מהמזון אסור בכל ה' מינין. והק' **בחי' רעק"א** על השו"ע שם, "קשה לי, אמאי אינו אסור באורז דהוי גם כן מזון, דמברכין עליו בורא מיני מזונות כדאי' באו"ח סי' ר"ח, וצ"ע".
- (ו) **טעם והזיע וכו' מותר להתכסות ואסור להפשיל לאחוריו-** הק' **רעק"א**, למה נקט התנא דמותר להתכסות, הרי אפי' בלא ההוכחה דטען והזיע מותר להתכסות, דאפי' בלא ההוכחה אין כיסוי נכלל בסתם נדר מצמר ופשתים, ולפ"ז אין חידוש אלא על האיסור. ולכאור' הי' יכול לומר חידוש גם בהיתר, דמותר אפי' ללבוש, והניח בצ"ע. אולם **הרש"ש** כ' דכוונת לשון המשנה להתכסות היינו לבישה, כמו שמצינו בקרא "וערום יכסה בגד", דכוונתו ללבישה.

(ז) **ואסור להפשיל לאחוריו- ע' במחנה אפרים** (נדרים סי' י"ח) שכ' לדון על מי שאומר לשון שמשמע דבר א' היכא שאין שום הוכחה, אבל היכא שיש הוכחה משמע דבר אחר, מהו הדין. והביא מהמשנה כאן, דמבואר דקונם צמר עולה עלי משמע לבישה, כמש"כ הר"ן והרא"ש, אבל ס"ל לר"י דהיכא דטען והזיע אז מותר להתכסות ואסור להפשיל לאחוריו. והק' המחנ"א, דלכאור' מכאן משמע דס"ל להר"ן והרא"ש דלא רק דע"י ההוכחה אמרי' דמותר להתכסות, כיון דמוכח דזה לא הי' כוונתו, וממילא אי"ז אסור בנדרו, שהרי מוכח לכל דלא הי' כוונתו לאסור להתכסות, אלא אף יכול לאסור ע"י הוכחה זה, דכיון דאנו יודעים דכוונתו לאסור טעינה, ממילא אסור. והק' ע"ז מהא דאי' לעיל (כא). קונם ביתך שאני נכנס, טיפת צונן שאני טועם, מותר ליכנס לביתו ולשתות הימנו צונן, שלא נתכוון זה אלא לשום אכילה ושתי'. וכ' הר"ן והרא"ש שם דלא רק דאינו אסור בטעימת צונן, אלא דגם יכול לאכול ולשתות עמו הרבה, וביאר שם הרא"ש "וכ"ש שמותר באכילה ושתי' מה שלא הזכיר, דכיון דמה שהוציא בפיו אינו נדר, גם המחשבה אינה כלום, דהנודר בלבו, אע"פ שאין פיו מכחישו, אינו נדר, כ"ש זה שהוציא בפיו מה שלא הי' בלבו". וא"כ, מ"ש כאן, הרי לכאור' מה שאמר הי' משמע לבישה, ואנו יודעין שלא כוון לזה, ומה שכוון, דהיינו טעינה, לא אמר, וא"כ איך חל הנדר כלל. וכ' המחנ"א דשאני הכא, דלשון "עולה עלי" משמעותו הי' אפי' עולה למשא, אלא דכשאומרים אותו בני אדם משמעותו הי' ללבישה, ומשום הכי כל היכא דאיכא הוכחה דלטעינה קאמר, אסור בטעינה, דטעינה איתא בכלל עלי'.